

Sygnatura akt *IC 1114/11*

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wrocław, 14 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Grzegorz Karaś

Protokolant: Błażej Łój

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 maja 2015 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa **J. H.**

przeciwko **M. B.**

o zachówek

**I. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 52.780,64 zł (pięćdziesiąt dwa tysiące siedemset osiemdziesiąt 64/100 zł); wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 07 października 2011 r. do dnia zapłaty;**

**II. dalej idące powództwo oddala;**

**III. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.458 zł zwrotu kosztów procesu.**

Sygnatura akt *IC 1114/11*

## UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 9.06.2011 r. powód zażądał zasądzenia od pozwanej kwoty **90.000 zł** wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu tytułem zachowku po zmarły, ojcu T. H.. Na uzasadnienie swojego żądania powód podał, że postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 20 października 2010 r. wydanym w sprawie I Ns 824/08 stwierdzono, że spadek po T. H. zmarłym w dniu (...) r., na podstawie testamentu ustnego z dnia 17 czerwca 2008 r. nabyła M. B. w całości. W chwili śmierci spadkodawca był rozwiedziony, miał jednego syna J. H.. W sytuacji gdyby dziedziczenie nastąpiło na podstawie ustawy powód byłby jedyną osobą powołaną do spadku. Ponieważ powód jest trwale niezdolny do pracy, to przysługuje mu prawo do zachowku w wysokości 2/3 wartości udziału spadkowego jak by mu przypadł gdyby dziedziczenie nastąpiło z mocy ustawy. Do masy spadkowej po zmarłym wchodzi lokal mieszkalny położony w R. przy ul. (...) o powierzchni 31,92 m<sup>2</sup> o wartości 135.000 zł oraz wynagrodzenie z tytułu praw autorskich należnych spadkodawcy.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa ponad kwotę 38.420,12 zł, oddalenie powództwa w odniesieniu do żądania odsetek ustawowych od dnia wniesienia pozwu do dnia wymagalności roszczenia oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu. Na uzasadnienie swojego stanowiska podała, że nie kwestionuje uprawnienia powoda do zachowku, jednak zakwestionowała jego wysokość. Podała, że wartość mieszkania wchodzącego w skład spadku wynosi 109.660 zł. Podała ponadto, że poniosła nakłady na zakup nieruchomości przez spadkodawcę w wysokości 26.819,81 zł, pokrywając cenę nabycia nieruchomości oraz koszty aktu notarialnego. Ponadto poniosła koszty nagrobka w wysokości 4.999,95 zł. Nadto pozwana podała, że powód mimo orzeczenia o niepełnosprawności w dalszym ciągu wykonuje działalność gospodarczą i świadczy usługi jako lekarz, osiągając z tego tytułu znaczne dochody. Z tego też względu powodowi należy jest zachówek w wysokości połowy a nie 2/3 tego co by otrzymał,

gdyby dziedziczenie odbywało się na podstawie ustawy a nie testamentu. W toku procesu pozwana przedstawiła jako długi spadkowe dalsze koszty związane z pochówkiem spadkodawcy na łączną kwotę 4.343,77 zł

**Sąd ustalił co następuje:**

Pozwana M. B. jest spadkobiercą testamentowym po zmarłym T. H.. Postanowieniem z dnia 20 października 2010 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia Śródmieścia w sprawie I Ns 824/08 stwierdził, że spadek po zmarłym w dniu (...) r. T. H. na podstawie testamentu w całości nabyła M. B..

W chwili śmierci spadkodawca T. H. był osobą rozwiedzioną, miał jedno dziecko. Jedyną osobą będącą w kręgu spadkobierców ustawowych jest powód J. H. – syn zmarłego T. H.. W przypadku gdyby zmarły nie pozostawił po sobie testamentu, do całości spadku powołany byłby powód.

**Dowód:**

- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieścia z dnia 20 października 2010 r. w sprawie I Ns 824/08 – akta I Ns 824/08
- odpis skróconego aktu urodzenia powoda.

Spadkodawca pozostawił po sobie następujący majątek:

1. własność lokalu mieszkalnego położonego w R. przy (...) którego wartość rynkowa na dzień otwarcia spadku wynosiła 110.094 zł
2. wynagrodzenie ze sprzedaży utworów wydanych drukiem 467 zł
3. wynagrodzenie z tytułu praw autorskich 0,23 zł.

Łączna wartość majątku po zmarłym T. H. na dzień otwarcia spadku tj. (...) r. wynosiła **110.561,23 zł**

**Dowód:**

- opinia biegłego z zakresu wyceny nieruchomości – k. 187
- Informacja z (...) Wydawnictw (...) – k. 95
- Informacja (...) k. 97.

Po śmierci T. H. pozwana opłaciła pochówek i dodatkowe koszty z nim związane oraz zakupiła nagrobek. Wydatki poniesione przez pozwaną na ten cel wynosiły:

1. Nagrobek – 4.999,95 zł,
2. Pochówek – 2.759,77 zł,
3. Wykonanie mogiły – 909,50 zł,
4. Oprawa muzyczna pogrzebu – 374,50 zł,
5. Opłata za miejsce na cmentarzu – 300 zł

Łączne wydatki poniesione przez pozwaną z tytułu pogrzebu wynosiły 9.343,72 zł. Z faktur za wydatki poniesione na pochówek spadkodawcy faktura za nagrobek na kwotę 4.999,95 zł nie została przedstawiona do ZUS w celu uzyskania zasiłku pogrzebowego przez pozwaną. Pozwana pobrała zasiłek pogrzebowy ZUS, nie pamiętała i nie wykazała w jakiej wysokości. Wobec przedstawionych faktur oraz niewykazania w jakiej wysokości pozwana otrzymała

zasilek pogrzebowy sąd przyjął że jedynie wydatki na nagrobek, za który faktura nie została złożona do ZUS w celu uzyskania zasiłku pogrzebowego nie została przez ZUS pokryta. Łączna wartość długów spadkowych poniesionych przez pozwaną a niepokrytych przez ZUS w ramach zasiłku pogrzebowego wynosiła 4.999,95 zł. Łączna wartość netto majątku spadkowego po uwzględnieniu pokrytych przez pozwaną długów spadkowych wynosiła **105.561,28 zł** (110.561,23 zł – 4.999,95 zł)

**Dowód:**

- faktura VAT (...) – k. 43,
- faktura VAT (...) wraz ze specyfikacją – k. 275-276,
- faktura VAT (...) – k. 277
- faktura VAT (...) – k. 278.
- Pokwitowanie – k. 278
- Zeznania pozwanej – e-protokół z dnia 30 stycznia 2014 r. nagranie 00:16:37

Wobec powoda ZUS wydał orzeczenie o trwałej niezdolności do pracy. Pomimo orzeczonej wobec powoda niezdolności do pracy, wykonuje od w dalszym ciągu działalność gospodarczą świadcząc usługi medyczne. Z informacji NFZ z dnia 31 lipca 2014 r. wynika, że powód jest wykazywany w (...) jako lekarz udzielający porad i wystawiający recepty. Powód jest zgłoszony do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą – (...). Powód jako lekarz przyjmuje pacjentów o czym świadczy fakt wystawiania zaświadczeń lekarskich (...). Powód wystawił następującą liczbę zaświadczeń w poszczególnych latach: 2008r. – 411, 2009r. – 409, 2010r. – 406, 2011r. – 288, 2012r. – 263, 2013r. – 246, do 4.09.2014r. – 157. Powód jest współnikiem spółki: Lek.med. J. H., lek. med. M. Ś. i partnerzy – spółka partnerska lekarzy. Z tytułu prowadzonej działalności oraz udziału w spółce partnerskiej powód osiąga rocznie znaczne dochody.

**Dowód:**

- Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 21.06.2013 r. o całkowitej niezdolności do pracy do 30.06.2018 r. – k. 161
- Zeznania podatkowe PIT 36L oraz PIT/B za lata 2008-2009
- Informacja NFZ – k. 240
- Informacja ZUS – k. 242

**Sąd zważył, co następuje:**

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie. Powód wykazał a pozwana tego nie kwestionowała, że gdyby spadkodawca nie pozostawił testamentu, to dziedziczyliby po nim majątek w całości.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Powód wykazał, czemu pozwana nie zaprzeczyła, że gdyby spadkodawca nie pozostawił testamentu, to dziedziczyliby po nim majątek w całości.

W ocenie Sądu Okręgowego trwała niezdolność do pracy wskazana w art. 991 § 1 k.c. uprawniająca do żądania 2/3 wartości udziału spadkowego odnosi się do rzeczywistego stanu rzeczy, a nie do stanu wynikającego z orzeczeń ZUS.

Jeżeli w stosunku do uprawnionego do zachowku orzeczono trwałą niezdolność do pracy, a mimo tego orzeczenia świadczy on dalej pracą osiągając z tego tytułu określone i do tego znaczne dochody, to nie można uznać go w świetle art. 991 § 1 k.c. za trwale niezdolnego do pracy.

Postępowanie dowodowe wykazało, że pomimo orzeczonej trwałej niezdolności do pracy, powód wykonuje działalność gospodarczą i świadczy usługi medyczne osiągając z tego tytułu znaczne dochody. O prowadzeniu działalności gospodarczej i osiąganiu dochodów z działalności spółki, w której powód jest współnikiem świadczą zeznania podatkowe powoda za lata 2008-2009. O wykonywaniu przez powoda pracy jako lekarz świadczy także ilość wystawianych przez niego zaświadczeń lekarskich (...), które może wystawić jedynie lekarz badający pacjenta i stwierdzający jego czasową niezdolność do pracy. Przy ocenie trwałej niezdolności do pracy dla potrzeb orzekania o zachowku sąd bierze pod uwagę stan rzeczywisty nie zaś wynikający z orzeczenia ZUS o niezdolności do pracy. Skoro powód pomimo posiadania orzeczenia o niezdolności do pracy świadczy w dalszym ciągu usługi medyczne, przyjmuje pacjentów oraz wystawia zaświadczenia lekarskie, pracuje jako czynny lekarz, w ramach spółki partnerskiej, której jest współnikiem i osiąga z tego tytułu znaczne dochody, to nie może być uznany za trwale niezdolnego do pracy. Wobec powyższego Sąd uznał, że zgodnie z art. 991 § 1 k.c. powodowi należy jest zachówek nie w wysokości 2/3 lecz w wysokości połowy wartości majątku spadkowego jaki otrzymałby po spadkodawcy gdyby dziedziczenie odbywało się na podstawie przepisów kodeksu cywilnego.

Podstawą obliczenia należnego zachowku jest scheda spadkowa stanowiąca wartość netto otrzymanego spadku. Wartość tę oblicza się jako wartość majątku spadkowego według stanu z dnia otwarcia spadku lecz według wartości z dnia orzekania pomniejszoną o długi spadkowe. Wartość brutto masy spadkowej wynosiła **110.561,23 zł**. Składały się na nią: własność lokalu mieszkalnego położonego w R. przy (...) o wartości **110.094 zł**, wynagrodzenie ze sprzedaży utworów wydanych drukiem w wysokości **467 zł** oraz wynagrodzenie z tytułu praw autorskich w wysokości **0,23 zł**.

Dokonując wyceny majątku spadkowego sąd dokonał wyceny mieszkania na podstawie opinii biegłego na kwotę **110.094 zł**. Opinia biegłego pełna, rzetelna i nie budząca wątpliwości tak sądu jak i stron postępowania. Biegły wycenił mieszkanie wg stanu z dnia otwarcia spadku lecz według cen aktualnych. Powód w oświadczeniu złożonym na rozprawie nie zakwestionował wyceny i przyjął wyliczoną przez biegłego wartość za wartość rzeczywistą i rynkową. Wobec bezsporności wyliczonej przez biegłego kwoty, sąd kwotę tę przyjął za podstawę wyrokowania w sprawie.

Scheda spadkowa stanowiąca podstawę obliczenia należnego zachowku jest to wartością netto masy spadkowej. Wartość ta stanowi różnicę, między aktualną wartością rynkową masy spadkowej a długami spadkowymi.

W niniejszej sprawie spornym było jaka jest wartość długów spadkowych. Do długów spadkowych zalicza się m.in. wydatki związane z pochówkiem spadkodawcy. Łączne wydatki poniesione przez pozwaną z tytułu pogrzebu wynosiły **9.343,72 zł**. Pozwana wystąpiła do ZUS o przyznanie zasiłku pogrzebowego i zasiłek taki został jej wypłacony. Pozwana nie potrafiła jednak wskazać w jakiej wysokości został jej zasiłek pogrzebowy wypłacony. Ponieważ powódka przedstawiła do ZUS w celu uzyskania zasiłku pogrzebowego faktury na łączną kwotę **4.343,77 zł** i nie wykazała by zasiłek pogrzebowy otrzymała w niższej wysokości, to sąd kwoty tej nie uwzględnił jako długu spadkowego ponieważ zostały one pokryte przez ZUS w ramach zasiłku pogrzebowego. Sąd uznał, że pozwana wykazała, że poniosła koszty nagrobka, które nie zostały następnie zrefundowane przez zasiłek pogrzebowy. Faktura za nagrobek na kwotę **4.999,95 zł** nie została przedstawiona w ZUS celem uzyskania zasiłku pogrzebowego przez pozwaną. Zatem Sąd uznał, że wydatek poniesione przez pozwaną w związku z zakupem nagrobka nie został pokryty przez ZUS zasiłkiem pogrzebowym ani też w innej formie.

Pozwana w toku procesu przedstawiła także do potrącenia z masy spadkowej wydatki poczynione na wykup lokalu przez spadkodawcę oraz pokrycie kosztów aktu notarialnego w wysokości. Pozwana twierdziła że był to nakład z jej majątku odrębnego na majątek odrębny spadkodawcy. W ocenie sądu powódka jednak nie wykazała by pieniądze na nabycie własności lokalu mieszkalnego i pokrycie kosztów notariusz pochodziły od niej i zostały przekazane z jej majątku odrębnego na majątek spadkodawcy. Sąd nie dał wiary pozwanej, która w zeznaniach stwierdziła, że przekazała spadkodawcy całą kwotę na wykup mieszkania i na pokrycie kosztów aktu notarialnego. Przekazanie

pieniędzy według słów pozwanej odbyło się gotówką bez żadnego pokwitowania a pieniądze pozwana nosiła w torebce. Sąd uznał, że zeznania pozwanej w tym zakresie były niewiarygodne i sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego i stanowiły jedynie próbę pomniejszenia niekwestionowanego co do zasady roszczenia powoda. Zeznania pozwanej nie korespondują z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Z aktu notarialnego wynika, że to spadkodawca zapłacił na nabycie własności lokalu (k. 33-37) także z rachunku Nr (...) (k. 38) wynika, że to spadkodawca pokrył koszty aktu notarialnego. Pozwana zatem nie wykazała ani nawet nie uprawdopodobniła, by koszty te poniosła a co za tym idzie wartość masy spadkowej nie mogła zostać pomniejszona o te kwotę.

Mając na względzie rozważania poczynione powyżej sąd uznał, że wartość schedy spadkowej wynosi 105.561,28 zł i jest to wartość masy spadkowej ustalonej w toku procesu na kwotę 110.561,23 zł pomniejszonej o długi spadkowe w wysokości 4.999,95 zł ( $110.561,23 - 4.999,95 = 105.561,28$  zł).

Skoro powodowi jako jedynemu spadkobiercy ustawowemu przypadłby cały spadek, zgodnie z art. 991 § 1 k.c. należy zachować w wysokości połowy schedy spadkowej. Wartość zachowku należnego powodowi wynosi więc **52.780,64 zł**, taką też kwotę sąd wyrokiem na rzecz powoda zasądził.

Od żądanej kwoty powód żądał zasądzenia odsetek ustawowych od dnia wniesienia pozwu. Pozwana stała natomiast na stanowisku, że odsetki winny być zasądzone od dnia wyrokowania w sprawie.

Zgodnie z art. 481 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. § 2. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej niż stopa ustawowa, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.

W niniejszej sprawie przez wytoczeniem powództwa powód nie żądał od pozwanej zapłaty zachowku, nie wzywał jej do zapłaty. Pierwszym aktem ujawniającym wolę powoda w uzyskaniu należnego mu zachowku był pozew. Pozwana przed doręczeniem jej odpisu pozwu nie wiedziała o roszczeniu powoda, nie знаła także wysokości żądania. Zatem dopiero po otrzymaniu odpisu pozwu pozwana pozostawała w opóźnieniu ze spełnieniem roszczenia, które stało się wymagalne w tym dniu. Zatem odsetki ustawowe od zasądzonej na rzecz powoda kwoty na podstawie art. 481 k.c. należne są od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu tj. od dnia 7 października 2011 r.

Sąd nie podzielił stanowiska pozwanej, że odsetki winny być naliczone od dnia wyrokowania w sprawie. Wyrok zasądający zachówek nie ma charakteru wyroku konstytutywnego. Wyrok ten jedynie określa wysokość należnego świadczenia istniejącego z mocy prawa – art. 991 k.c. To że sąd określił wysokość zachowku odmiennie od żądania pozwu nie przesądza o jego konstytutywności. Zatem odsetki należne są od chwili w jakiej pozwana dowiedziała się o roszczeniu powoda.

O kosztach procesu sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. dokonując stosunkowego ich rozdzielenia. Koszty poniesione przez powoda to **9.797,18 zł**. Na koszty te składają się: wpis – 4.500 zł, zaliczka na biegłego 1.680,18 zł (z wpłaconych 2.000 zł zaliczki powodowi zostanie zwrócona kwota 319,82 zł) koszty zastępstwa procesowego 3.617 zł. Powód wygrał w 58 %, zatem  $58 \% z 9.797,18 \text{ zł} = 5.682 \text{ zł}$ . Koszty poniesione przez pozwaną to **5.297,18 zł**. Na koszty te składają się: zaliczka na biegłego 1.680,18 zł (z wpłaconych 2.000 zł zaliczki pozwanej zostanie zwrócona kwota 319,82 zł) koszty zastępstwa procesowego 3.617 zł.

Pozwana wygrała w 42 %, zatem  $42 \% z 5.297,18 \text{ zł} = 2.224 \text{ zł}$ . Dokonując stosunkowego rozdzielenia kosztów Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę **3.458 zł** zwrotu kosztów procesu ( $5.682 \text{ zł} - 2.224 \text{ zł}$ ).